

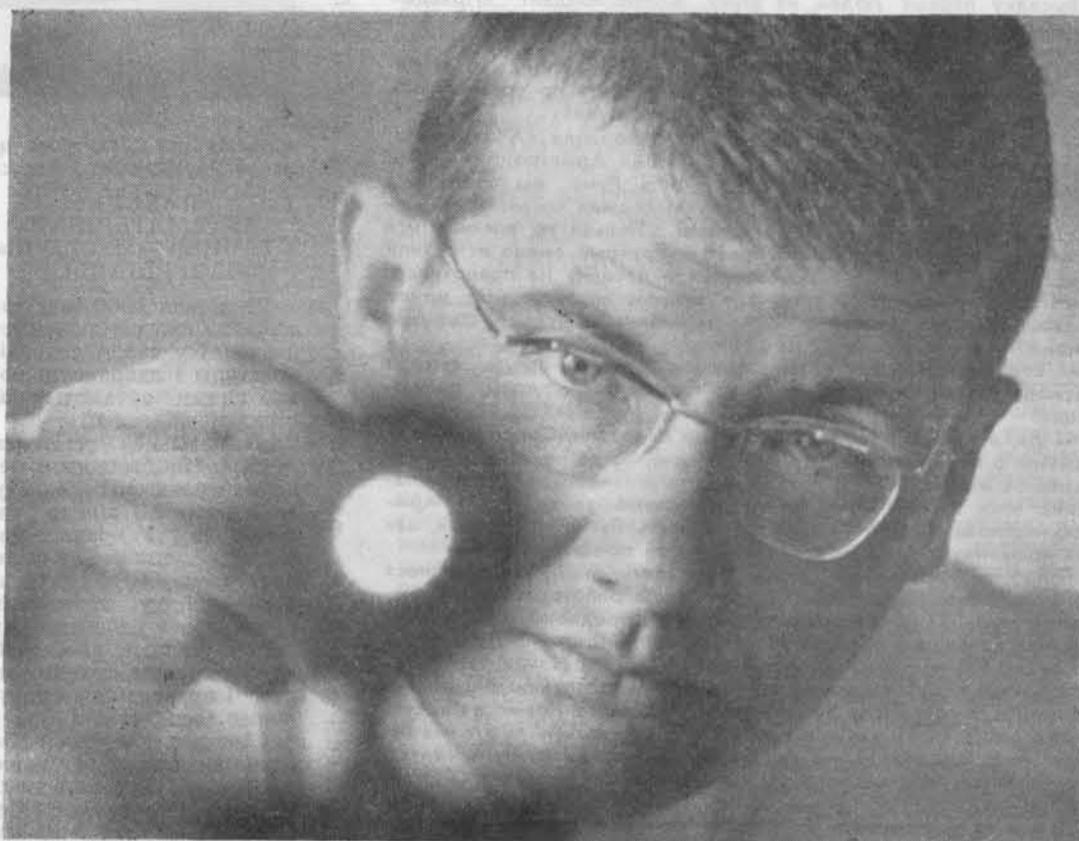
УСЁ ГЛЫБЕЙ У ТАЯМНІЦЫ МАТЭРЫІ

Аб рабоце Інстытута фізікі Акадэміі навук БССР
расказвае чытачам «Голасу Радзімы» намеснік
дырэктара інстытута кандыдат фізіка-матэматычных
навук Віктар БУРАКОЎ

Калі гавораць аб поспехах
савецкіх вучоных у галіне фізі-
кі, адным з буйнейшых яе да-
сягненняў называюць стварэн-
не аптычнага квантавага генера-
тара (лазера), у якім у якасці
актыўнага элемента выкарыс-
тоўваюцца растворы арганіч-
ных фарбавальнікаў. Акрамя
таго, што танныя растворы за-
мяняюць тут дарагі рубін, гэта
адзіны лазер, які дае магчы-
масць атрымліваць промні роз-
ных колераў, што надзвычай
важна ў многіх сферах выкары-
стання лазераў. Гэты унікаль-
ны квантавы генератар быў
створаны калектывам Інстыту-
та фізікі АН БССР пад кіраў-

ніцтвам доктара фізіка-матэма-
тычных навук акадэміка Б. Сця-
панавы, які займае пасаду ды-
рэктара інстытута. У 1967 годзе
Барыс Іванавіч за работы па
люмінесцэнцыі быў удастоены
адной з вышэйшых для фізіка
ўзнагарод — Залатога медалю
імя Вавілава.

Нядаўна ў Злучаных Штатах
у перакладзе на англійскую мо-
ву выйшла манаграфія акадэмі-
ка Ф. Фёдарова «Тэорыя пруг-
кіх хваляў у крышталях». Аме-
рыканскія вучоныя ацэньваюць
яе як буйны ўклад у развіццё
навукі. «У многіх адносінах яго
падыход уяўляецца зусім но-

НА ЗДЫМКАХ: кандыдат фізіка-матэматычных навук А. РУБАНАЎ з лазерам;
У адной з лабараторый Інстытута фізікі Акадэміі навук БССР.

Фота В. ВАЙЦЕНКІ.

вым, бо яго трактоўка ўводзіць
некаторыя канцэпцыі і пара-
метры, раней невядомыя ў
літаратуры Захаду, — піша ў
прадмове да кнігі загадчык ка-
федры фізікі Рэнселерскага по-
літэхнічнага інстытута Х. Б.
Ханцінгтон. — Кніга з'яўляецца
адначасова шырокай і глыбо-
кай ва ўсіх фазах прадмета».

Адной з лабараторый нашага
інстытута загадвае прэзідэнт
Акадэміі навук М. Барысевіч.
Сын беларускага селяніна, ён
прайшоў нялёгка жыццёвы
 шлях — ваяваў у партызанскім
атрадзе, затым у радах Са-
вецкай Арміі і толькі пасля
вайны змог закончыць універ-
сітэт і заняцца навукай. Зараз
М. Барысевіч, як і рэктар Бе-
ларускага дзяржаўнага універ-
сітэта А. Сеўчанка (які таксама
загадвае ў нас лабараторыяй),
— буйнейшы спецыяліст па лю-
мінесцэнцыі складаных мале-
кул у розных аграгатных ста-
нах.

Лаўрэатам Ленінскай і дзвюх
дзяржаўных прэмій з'яўляецца
акадэмік М. Ельшэвіч.

Усе гэтыя і іншыя відныя ву-
чоныя стварылі прызнаныя ў
Савецкім Саюзе школы бела-
рускіх фізікаў і паспяхова кі-
руюць калектывам інстытута.

Некалькі слоў аб гісторыі на-
шага інстытута. Ён быў створа-
ны ў 1955 годзе. Называўся ён
тады Інстытутам фізікі і матэ-
матыкі і меў роўна трынаццаць
супрацоўнікаў. Але нягледзячы
на такую фатальную лічбу,
справы ішлі паспяхова, і праз
чатыры гады ён раздзяліўся на
дзве самастойныя навуковыя
ўстановы — Інстытут фізікі і
Інстытут матэматыкі з вылічаль-
ным цэнтрам.

Зараз у нас працуюць 514
навуковых супрацоўнікаў і ла-
барантаў, з іх 10 дактароў і
звыш 70 кандыдатаў навук. Ці-
кава адзначыць, што сярэдні
ўзрост навуковых супрацоў-
нікаў — 30 год і што амаль па-
лова з іх — жанчыны.

Большасць кандыдатаў — вы-
пускнікі Беларускага дзяржаў-
нага універсітэта імя Ул. І. Ле-
ніна. Гэтую ж навучальную
ўстанову заканчвалі дактары
навук М. Барысевіч, Г. Гурыно-
віч, Л. Кісялеўскі, А. Сеўчанка,
Ф. Фёдарав і інш. З універсітэ-

там мы падтрымліваем пастаян-
ныя сувязі: нашы вучоныя чы-
таюць у БДУ лекцыі, студэнты
праходзяць у нас практыку і
найбольш здольныя з іх заста-
юцца тут працаваць.

Профіль нашага інстытута —
оптыка і спектраскапія, г. зн.
вывучэнне будовы рэчыва і
працэсаў узаемадзеяння свят-
ла з рэчывам. Асноўныя праб-
лемы, якімі ён займаецца, —
гэта аптычныя квантавыя гене-
ратары, тэарэтычная фізіка (вы-
вучэнне структуры і ўзаемадзе-
яння элементарных часціцак),
люмінесцэнцыя арганічных рэ-
чываў, фотахімія, оптыка кры-
шталаў і інш. Шырока вядомы
ў Савецкім Саюзе работы ву-
чоных нашага інстытута па
спектраскапіі палімерных ма-
тэрыялаў. На ўсіх прамысловых
прадпрыемствах рэспублікі
ўкаранёны метады спектраль-
нага аналізу металаў і спла-
ваў; многія з гэтых метадаў
упершыню распрацаваны ў ла-
бараторыях інстытута.

У нас выдаецца адзіны ў Са-
вецкім Саюзе «Часопіс пры-
кладной спектраскапіі». У ім
друкуюць свае артыкулы ву-
чоныя ўсіх рэспублік, але пры-
кладна палова прац напісана
беларускімі фізікамі. Гэты ча-
сопіс у перакладзе на англій-
скую мову друкуе ў Нью-Йорку
выдавецтва «Фарадэй Прэс». Аме-
рыканскія калегі нават пра-
сілі нас прысылаць ім арыгіна-
лы артыкулаў да выхаду часо-
піса, каб яго англійская і рус-
кая рэдакцыі выходзілі ў свет
адначасова.

Інстытут рэгулярна праводзіць
усесаюзныя нарады і
сімпозіумы. Так, менавіта ў
нас адбыўся першы ўсесаюзны
сімпозіум па нелінейнай опты-
цы, нарады па фізіцы нізкатэм-
пературнай плазмы, люміне-
сцэнцыі, працавалі летнія
школы па фотахіміі і оптыцы
рассейваючых асяроддзяў.

У 1967 годзе Інстытут фізікі
АН БССР быў узнагароджаны
ордэнам Працоўнага Чырвонага
Сцяга. Гэта высокая ацэнка
таго ўкладу, што ўносяць бела-
рускія вучоныя ў фізіку — на-
вуку, якая зараз развіваецца
бурнымі тэмпамі і займае важ-
нейшае месца ў жыцці гра-
мадства.

ПЕРВАЯ ЛУННАЯ ЭКСПЕДИЦИЯ

20 июля 1969 года

люди с планеты Земля
ступили на поверхность
Луны

Высадку первых людей на Луну корреспондент «Правды» В. Смирнов попросил прокомментировать вице-президента Академии наук СССР академика А. Виноградова.

— Как вы оцениваете достижение экипажа «Аполлон-11»? Какие новые проблемы ему приходилось решать по сравнению с предыдущими пилотируемыми полетами к Луне?

— Полет американского космического корабля «Аполлон-11», в результате которого два человека—Нейл Армстронг и Эдвин Олдрин впервые ступили на поверхность Луны, мы оцениваем весьма высоко. Серьезную проверку выдержал космический корабль и его многочисленные системы. Нельзя не восхищаться мужеством и выдержкой космонавтов, которые смело встретили неизвестность. Они впервые совершили посадку на поверхность нашего естественного спутника в лунном аппарате. Не менее сложная и новая проблема—подъем кабины с Луны и стыковка с кораблем, остававшимся на орбите.

— Если вы смотрели телепередачу с Луны во время выхода космонавтов на ее поверхность, то каковы ваши первые впечатления?

— Да, я смотрел эти телевизионные передачи. Сотни лет люди мечтали о полетах к планетам, о том дне, когда человек впервые окажется на Луне. И вот теперь мы стали свидетелями осуществления этой мечты. Благодаря телевидению увидели, как Армстронг поставил свою ногу на поверхность Луны. Наблюдал, как два космонавта передвигались по лунной почве.

Подобные картины пытались представить многие выдающиеся писатели-фантасты. Недавно я участвовал в работе комиссии Академии наук СССР, которая рассматривала предложения о наименовании различных образований на обратной стороне Луны. Среди около 500 новых наименований, главным образом в честь ученых разных стран, космонавтов, есть имена нескольких писателей-фантастов, в том числе Жюль Верна и Г. Уэллса. Комиссия высказалась за то, чтобы увековечить эти имена в названиях лунных образований. Тем самым мы как бы отдадим дань великим мечтам человечества. Но, как всегда, действительность оказалась ярче фантастики...

Во время телепередач я обратил внимание на то, что «ноги» лунного аппарата не вдавлились в грунт. Это свидетельствует, что лунный грунт достаточно твердый, прочный. Впрочем, этого следовало ожидать. Советские и американские автоматические станции, совершившие мягкую посадку на Луну, еще раньше дали возможность сделать вывод о прочности лунной поверхности.

— Космонавты собрали образцы лунной породы. Что рассчитывает получить наука в результате их изучения?

— Прежде всего ученые смогут определить свойства и состав образцов. Тогда можно будет сравнить лунную породу с типичными породами Земли, а также с метеоритным веществом. Таким образом, выяснится способ образования пород, лежащих на поверхности Луны.

Важна возможность обнаружения органического вещества абиогенного происхождения, то есть возникшего из углерода и других элементов под воздействием космического излучения и ультрафиолетового излучения Солнца. Большой интерес представляет определение естественной радиоактивности образцов породы (уран, торий, калий-40) и наведенной—образовавшейся под влиянием ядерных реакций под космическим излучением.

Наконец, определение абсолютного и радиационного возраста пород Луны. Абсолютный возраст укажет время, прошедшее с момента затвердения лунной коры. Радиационный—поможет высчитать, сколько времени эта порода находится на поверхности Луны.

Все эти данные могут пролить новый свет на происхождение Луны, что представляет исключительно важное значение для понимания того, как образовались планеты Солнечной системы.

Космонавтам, кроме того, удалось установить на Луне научные приборы для наблюдений за лунной поверхностью, в частности, сейсмограф. Он, вероятно, поможет ответить на вопрос о колебаниях коры Луны. Если бы они обнаружили, то можно было бы допустить, что тектонические и вулканические процессы на Луне не затихли, что они продолжают. Это сулило бы далеко идущие выводы. Но с ними пока повременим.

ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ • ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ • ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ

Наладчыкі механічнага цэха № 3 Мінскага матарнага завода Мікалай БАЖАНОК, Мікалай ПАДВОЙСКІ і Аляксандр ПРАЦЬКО.

ПАЛЕТ АУТАМАТЫЧНАЙ СТАНЦЫІ «МЕСЯЦ-15» ЗАВЕРШАНЫ

21 ліпеня 1969 года завершана праграма даследаванняў у калямесяцавай прасторы і адпрацоўкі новых сістэм аўтаматычнай станцыі «Месяц-15».

Аўтаматычная станцыя «Месяц-15» была выведзена на траекторыю палёту да Месяца 13 ліпеня гэтага года. У працэсе палёту са станцыяй было праведзена 86 сеансаў радыёсувязі, у ходзе якіх правяралася работа новых сістэм станцыі, вымяраліся параметры траекторыі руху і праводзіліся навуковыя даследаванні.

Станцыя «Месяц-15» адрозніваецца ад папярэдніх аўтаматычных станцыяў «Месяц-9» і «Месяц-13» магчымасцю

ажыццяўлення пасадкі ў розных раёнах месяцавай паверхні за кошт змянення селенаэнтрычнай арбіты. Два такія змяненні арбіты былі праведзены 18 і 19 ліпеня гэтага года. Пры гэтым былі выпрабаваны новыя аўтаматычныя навігацыйныя сістэмы.

21 ліпеня ў 18 гадзін 47 мінут была ўключана тармазная рухаючая ўстаноўка, станцыя выйшла з арбіты і дасягнула паверхні Месяца ў зададзеным раёне. Работа са станцыяй «Месяц-15» скончылася ў 18 гадзін 51 мінуту.

Вынікі вымярэнняў апрацоўваюцца.

ЗНАХОДЖАННЕ У БЕЛАРУСІ ЧЛЕНАУ ДЫПЛАМАТЫЧНАГА КОРПУСА

Закончылася азнамляльная паездка ў Беларусь вялікай групы надзвычайных і паўнамоцных паслоў, часовых павераных у справах і саветнікаў пасольстваў раду дзяржаў. На працягу трох дзён яны знаёмліліся з жыццём беларускага народа, яго поспехамі ў эканамічным і культурным развіцці.

Перад ад'ездам членаў дыпламатычнага корпуса ў Маскву ўрад Беларускай ССР наладзіў прыём. Старшыня Савета Міністраў БССР Ц. Кісялёў і

На Віцебскай фабрыцы «КІМ» вядзецца вялікая работа па ўдасканаленню тэхналогіі вытворчасці. Наш здымак зроблен у катонным цэху. За апошні час тут устаноўлена 98 новых аўтаматаў высокага класа. На пярэднім плане — работніца Ганна ГОЛУБЕВА. Фота К. ЯКУБОВІЧА.

ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ • ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ • ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ

БЫЦЬ ІМ ВЕЧНА МАЛАДЫМІ

Першую ўзнагароду — медаль «За баявыя заслугі» — Тамара Салаўёва атрымала за ўдзел у вайне з белафінамі. Уручаў медаль семнаццацігадовай дзяўчыне сам Міхал Іванавіч Калінін.

У шаснаццаці год пайшла яна добраахвотніцай у дзеючую армію. Адразу ж трапіла на фронт. Яе, кволую і непрыкметную з выгляду, прызначылі камісарам санітарнага атрада.

І вось перада мною пісьмо з Ленінграда, ад Марыі Отаўны Мурман. Яна ў тую суровую зіму саракавога года была камандзірам санітарнага атрада.

«Час выбеліў маю галаву, — піша Марыя Отаўна.

— Але не састарыў ён, мой дарагі камісар, маёй душы. Я працую на заводзе майстрам, часта сустракаюся з моладдзю. Амаль трыццаць год аддзяляе нас ад нашай баявой маладосці. І якіх год! Не раз мы глядзелі смерці ў вочы. Але сэрцы нашы ад гэтага не счарствелі. Яны — маладыя. І быць ім маладым заўсёды, пакуль мы жывём на зямлі...»

Тамара Паўлаўна Салаўёва працуе зараз памочнікам пракурора ў нашым раёне. Раней была следчым.

— Раскажыце, Тамара Паўлаўна, — прашу я, — аб самым цікавым выпадку са сваёй практыкі.

А сам думаю: вось зараз пачую захапляючую гісто-

рыю аб выкрыцці якога-небудзь закаранелага злачынцы.

І, нібы разгадаўшы мае думкі, Тамара Паўлаўна гаворыць:

— Следчаму даводзіцца сустракацца з рознымі людзьмі. Адночы на допыце адзін, з дазволу сказаць, чалавек, перагнуўшыся цераз стол, заявіў мне: «Стукнуў бы я цябе за мілую душу...» Ці спалохалася? Не... Але я хачу расказаць не аб гэтым...

З вёскі Зеляневічы (тады Тамара Паўлаўна працавала следчым у былым Ружанскім раёне) паступіў сігнал: аб'явіўся злодзей. У аднаго бохан хлеба ўкраў, у другога кавалак сала сцягнуў. Выклікала Тамара Паўлаўна гэтага злодзея на допыт. Паглядзела на яго, а ў самой сэрца ад жалю сіценулася: чалавек абарваны, схуднелы, змораны. Дала яму пяць боханаў хлеба, прынесла з дому касцюм і цёплыя чаравікі, купіла білет на аўтобус і... адпусціла.

Але ж факт злачынства, як кажуць, ёсць. Чалавек павінен панесці пакаранне.

Паехала Тамара Паўлаўна ў Зеляневічы. Зайшла ў хату свайго нападчэнага: дзяцей поўна, усе есці хочучы. А час цяжкі — першы пасляваенны гады. Трапіў аднойчы чалавек у бяду, а выбрацца з яе ніяк не можа.

А потым быў суд. І выступала на ім Тамара Паўлаўна. Выступала з абвінаваччай прамовай. І гаварыла яна не толькі аб віне таго, хто ўкраў, але і аб віне грамадскасці, якая не прыйшла свечасова на дапамогу, не заўважыла чужога гора.

Абвінавачваемы быў пакараны ўмоўна.

— І вось аднойчы, — расказвае Тамара Паўлаўна, — выходжу я з аўтобуса ў Ружаных, а да мяне — чалавек. Добра апрануты, чысты, акуратны. Прыгледзелася — дык гэта ж мой стары знаёмы. У гошці запрашае. Кватэру, кажа, добрую далі, дапамогу аказалі. Жыву, працую...

Тамара Паўлаўна ўсміхаецца. І ўсмішка гэтая шчырая, непасрэдная, нават крышчу наўнаўна. Тамара Паўлаўна як бы запавя перажывае тую даўнюю гісторыю.

Перажывае і радасць: не дала апусціцца чалавеку. І вось ён удачыны табе.

Ці не перашкаджае такая мяккасэрдэчнасць дзейнасці пракурора? Хутчэй наадварот, Тамара Паўлаўна за параграфам закона бачыць жывога чалавека. Але, калі патрабуе абстаноўка, яна робіцца цвёрдай і рашучай.

...У зводны разведатрад уваходзіла 20 чалавек. Сярод іх Тамара была адзінай жанчынай. Перад тым, як накіраваць разведчыкаў у тыл ворага, паставілі задачу: раздабчыць дадзеныя аб агнявых кропках праціўніка першага і другога эшалонаў. Ва семнаццаці сутак вялі назіранне байцы за фашыстамі. Сабраўшы ўсе неабходныя звесткі, вырашылі вяртацца да сваіх. І вось непадалёў ад горада Вайнадазі (гэта было ў Прыбалтыцы) сутыкнуліся з немцамі. Прышлося ўступіць у бой.

Замужнасць і бяспрашша, працяжленыя ў гэтым баі, разведчыца Тамара Салаўёва была ўзнагароджана ордэнам Айчынай вайны.

І гэта не адзіная ўзнагарода Тамары Паўлаўны. У

**ДАРАГІ
ПАДАРУНАК**

Старажытны Полацк і юны Наваполацк нядаўна прымалі групу пісьменнікаў Беларусі, якая прыехала для творчых сустрэч з чытачамі. Разам з пісьменнікамі прыехалі і кампазітары.

Госці пабывалі на многіх заводах, фабрыках, будоўлях, у навучальных установах, рабочых інтэрнатах. Усюды іх высупленні прайшлі цікава. Але, бадай, самымі цікавымі як для гасцей, так і для гаспадароў былі творчыя сустрэчы на Полацкім заводзе шкловалакна.

Некалькі слоў аб гэтым прадпрыемстве. Яно самае маладое, але і самае буйное і вядомае ў старажытным горадзе. Менавіта яго калектыву, як узнагарода за самаадданую працу і вялікія поспехі ў сацыялістычным саборніцтве, напярэдадні 50-годдзя БССР быў уручан пераходны чырвоны сцяг Савета Міністраў, ЦК Кампарты Беларусі і Савета прафсаюзаў рэспублікі.

На гэтым заводзе і нарадзілася «Полацкая лірычная», якую напісалі Ігар Лучанок і Аляксандр Дзюжыцкі. Першым выканаўцам песні быў сам кампазітар Ігар Лучанок.

Потым «Полацкая лірычная» пакročыла за межы завода шкловалакна. На іншых заводах, фабрыках і будоўлях Полацка і ў радзе аўдыторый Наваполацка яна прагучала ў тым жа аўтарскім выкананні. І ўсюды — з вялікім поспехам.

Удала склаўся і далейшы лёс гэтай песні, створнай у

непасрэднай сувязі з рабочай моладдзю, аб якой і для якой яна напісана. Неўзабаве пасля вяртання ў Мінск Ігар Лучанок прынёс «Полацкую лірычную» на суд мастацкаму кіраўніку народнага хору БССР народнаму артысту Савецкага Саюза Генадзю Цітовічу. Песня спадабалася і была ўключана ў рэпертуар народнага хору БССР.

А. АРКАДЗЬЕУ.

**ПРАМЫСЛОВЫЯ
ВОДЫ СТАНУЦЬ
ЧЫСТЫМІ**

Сцекавыя воды прамысловых прадпрыемстваў, якія змяшчаюць шкодныя прымесьці, стануць бяспечнымі для жыхароў рэк і азёр. Інстытутам эксперыментальнай батанікі АН БССР распрацаваны новы эфектыўны спосаб ачысткі ад шкодных дадаткаў.

Новы спосаб, названы электраагуляцыйным, прайшоў даследна-прамысловую праверку на Магілёўскім заводзе штучнага валакна і даў выдатныя вынікі. Ён забяспечвае практычна поўную ачыстку сцекавых вод прадпрыемстваў ад прымесьці цынку і серавугляроду, на тры чвэрці зніжае ў іх змяшчэнне серавадароду. Вада пасля такой апрацоўкі становіцца прыгоднай для другаграднага выкарыстання на тэхнічныя патрэбы.

Адзін з аўтараў і кіраўнік работ кандыдат біялагічных навук В. Калер назваў лічбу, якая характарызуе эфектыўнасць работы сканструяванай ім устаноўкі. Пры дапамозе двух з паловай кілават электраэнергіі можна

ачысціць ад шкодных прымесьці 8 кубаметраў вады. Устаноўка кампактная і высокапрадукцыйная. Яна вызначаецца прастотай у эксплуатацыі, не патрабуе вялікіх капітальных затрат, забяспечвае магчымасць поўнай аўтаматызацыі працэсу ачысткі сцекавых вод.

Выявіліся і іншыя перавагі новага спосабу. Пры ім адбываецца няспынная аддзяленне асадкаў ад сцёку. Асадкі, атрыманыя ў выніку ачысткі, прыгодныя для выкарыстання ў якасці мікраўгнаенняў, для вытворчасці мінеральных фарбаў і іншых мэт, у залежнасці ад саставу сцекавых вод. Высокая прадукцыйнасць устаноўкі можа забяспечыць эканамічную ачыстку сцекавых вод цэлага комплексу прамысловых прадпрыемстваў. Аб'ём ёмістасці ўстаноўленага абсталявання складае прыкладна адну тысячную частку ад аб'ёму ачышчаемай за суткі вады. Пры гэтым не патрабуецца вялікіх адстойнікаў, рэзервуараў, рэактываў.

З. РАТУЗАЎ.

**ДАПАМОГА
КАЛГАСА**

У Драгічынскім раёне Брэсцкай вобласці за апошнія тры гады пабудавана 1 055 новых дабrotных дамоў і адрамантавана 1 828. Мясцовыя органы Савецкай улады аказваюць вялікую дапамогу рабочым, калгаснікам і інтэлігенцыі ў будаўніцтве і рамонце жыллага фонду. Толькі сёлета для патрэб працоўных раёна дзяржава выдзеліла 2,8 мільёна штук цэглы, больш за 60 тысяч лістоў шыферу, больш

за 800 тон цэменту і многія іншыя будаўнічыя матэрыялы.

Двухпакатныя домікі пабудаваны ўжо ў калгасах імя Кірава (в. Хомск), «Новы шлях» (в. Беадзек), імя Суворова (в. Вулька-Сімановіцкая) і іншых. Ордэры на іх атрымліваюць у першую чаргу інваліды Вялікай Айчыннай вайны, сем'і загінуўшых воінаў і партызан, ветэраны калгаснай і саўгаснай працы, спецыялісты сельскагаспадарчай вытворчасці.

За апошнія паўтара года ў калгасах і саўгасах раёна 39 сем'яў справілі наваселлі ў дабrotных кватэрах, пабудаваных за лік грамадскіх сродкаў.

І. ГЕРАШЧАНКА.

**АТЭЛЬЕ
НА СЕЛЬСКОЙ
ВУЛІЦЫ**

Швейная майстэрня ў вёсцы Зембін Барысаўскага раёна з'явілася нядаўна, але дарогу сюды ведаюць ужо і моладзь, і старыя. Прыходзяць, каб заказаць абноўку — пашыць паліто, кашулю, касцюм, сукенку. Працуюць тут вопытныя мадэльеры — закройшчыца Кацярына Прудзювіч і швачка Ніна Гіот. Заказы яны выконваюць акуратна, па апошняй модзе. Дапамагае ў гэтым вопыт, часопісы «Моднае адзенне», «Мода». Шмат падзяк на рахунок сельскіх мадэльераў.

Такая ж майстэрня адкрыта і ў вёсцы Майсееўшчына. У хуткім часе адкрыецца дом быту ў калгасе імя Суворова. Тут будзе швейная і шавейная майстэрня, цырульня.

П. БАРОДКА.

Другі год хлебаробы калгаса «Іскра» Чэрвеньскага раёна пад кіраўніцтвам навуковага супрацоўніка Беларускага навукова-даследчага інстытута земляробства С. Цішкова сеюць грэчку двухрадковым шыракарэдным спосабам. Пры гэтым спосабе напалавіну скарачаецца расход насення, а ўраджай павялічваецца.

НА ЗДЫМКУ: механізаваная апрацоўка грэчкі. На пярэднім плане — галоўны інжынер аддзела эксплуатацыі машынатрактарнага парка Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР Ф. ПЕТРУКОВІЧ (злева), заслужаны дзеяч навукі БССР С. ЦІШКОВУ і начальнік аддзела насенняводства Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР Р. ПАНГЛІШ.

дні вялікіх урачыстасцей яна апранае святочны касцюм, па якім красуюцца два ордэны Чырвонай Зоркі, два — Айчыннай вайны, медаль «За адвагу», два — «За баявыя заслугі», «За працоўную адзнаку» і іншыя.

З першага і да апошняга дня вайны Тамара Паўлаўна Салаўёва была на фронце. Выпрабаванне на стойкасць і мужнасць яна вытрымала з гонарам. Немагчыма раскажаць аб усім, што зведала яна на франтавых дарогах, у гарачых баях з азвярэлым фашызмам.

Толькі ёсць такія мінуты ў жыцці, якія не падуладны часу, якія нішто не можа сцерці з памяці.

Гэта было летам сорак чацвёртага. Раніца выдалася ціхай і бязвоблачнай. Салдаты ляжалі ў акопах. Проста перад вачыма — высокая, апаленая соцам і бензінам трава. Непадалёку — палоскі нязжатага жыта.

— Сумуюць рукі па касе, — сказаў адзін баец. — Эх, і прайшоўся б я зараз па росным лузе...

Другі пажартаваў:

— Пачакай крыху, пройдзешся, з аўтаматам...

І, сапраўды, чакаць давялося нядоўга. Спачатку загаварыла фашысцкая артылерыя. Потым паказаліся шэра-зялёныя фігуры. Іх было вельмі многа. Намнога больш, чым тых, што ляжалі ў акопах, і, да болю сціскаючы ў рукаў аўтаматы, чакалі ад свайго камандзіра аднаго-адзінага слова:

— Агонь!

Бой ішоў не на жыццё, а на смерць. Фашысты сямтам уклініліся ў нашу абарону. Непадалёку ад невялікай капічкі застаўся ляжаць параненым адзін з нашых камандзіраў. Яго спрабавалі вынесці з поля бою. Але беспаспяхова. Фашысты вялі прыцэльны агонь. Тады да камандзіра ўзвода падыйшла Тамара Салаўёва.

— Дазвольце мне паспрабаваць.

Камандзір аглядзеў невысокую, хударлявую дзяўчыну, падумаў, сказаў:

— Давай, Тамара! Можа, цябе і не прыкмецяць. А, можа, і шчасце ў цябе ёсць.

Толькі асцерагайся. Беражонага ж, як кажуць, і бог беражэ.

Ужо каля самай капічкі Тамара заўважыла, што да параненага камандзіра паўзуць два фашысты. Як прыдаўся тут дзяўчыне вопыт снайпера, набыты яшчэ ў вайне з белафінамі. Два трапныя стрэлы — і фашысты ўткнуліся ў зямлю.

Цягнуць раненага было наймаверна цяжка. А калі фашысцкая куля параніла і Тамару, яна ўжо амаль задыхалася.

— Відаць, сілы чалавека пры небажэсцы патройваюцца. — гаворыць Тамара Паўлаўна. — Інакш бы не дапаўзла да сваіх. Зараз і сама не магу зразумець, як я здолела выбрацца з пекла разам з параненым камандзірам.

Вось тады і была прадстаўлена Тамара Салаўёва да другога ордэна Айчыннай вайны. Два ордэны Чырвонай Зоркі яна таксама атрымала за тое, што вынесла з поля бою параненых. Больш за 60 чалавек абавязаны ёй выратаваннем жыцця.

Тамара Паўлаўна — час-

ты госць у піянераў і школьнікаў. Выступае перад імі з успамінамі аб сваёй маладосці, аб незабыўных і грозных паходах ваенных гадоў.

А вечарам яе чакаюць дома лісты. Ад сына Валодзі з Масквы. Ён там працуе пасля заканчэння Інстытута ядзернай фізікі Юра піша з Мінска — ён афіцэр. Валя настаўнічае ў Ленінградзе.

Чытае Тамара Паўлаўна цёплыя і задушэўныя радкі, і слёзы наварочваюцца на вочы. Прыходзяць на памяць дні, калі прывяла яна ўсіх траіх з дзіцячага дома. Маленькіх, слабенькіх.

— Ці здолею замяніць ім бацькоў, якіх забрала ў дзяцей вайна?

Здолела. Сама вучылася заводна ва ўніверсітэце і дзяцей вучыла. Не надта ж высокую зарплату атрымлівала, а для дзяцей нічога не шкадавала: і апранутымі, і чыстымі былі.

Такі васьм чалавек, Тамара Паўлаўна Салаўёва, памочнік пракурора нашага раёна. М. РАДЗЮК, г. Івацэвічы.

**ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ
ПО-БЕЛОРУССКИ**

О работе Института физики Академии наук БССР рассказывает читателям газеты «Голас Радзімы» заместитель директора института кандидат физико-математических наук Виктор Бураков («УСЕ ГЛЫБЕИ У ТАЯМНІЦЫ МАТЭР'Ы», 1 стр). Институт был создан в 1955 году и имел тогда тринадцать сотрудников. Теперь в нем работает 514 научных сотрудников и лаборантов, из них 10 докторов и свыше 70 кандидатов наук. Профиль института — оптика и спектроскопия. Основные проблемы, которыми он занимается, это теоретическая физика, фотохимия, люминесценция, оптические квантовые генераторы и др. Многие работы сотрудников института известны далеко за пределами нашей страны.

Тамара Павловна Соловьева принадлежит к тому поколению советских людей, на долю которого выпало самое тяжелое испытание — война. В шестнадцать лет она добровольцем пошла в действующую армию. Больше шести десяти человек обязаны жизнью бойцу санотряда Тамара Соловьевой. Теперь Тамара Павловна работает помощником прокурора в Ивацевичском районе («БЫЦЬ ІМ ВЕЧНА МАЛАДЫМІ», 2 стр.).

В статье «У ДАРОГУ ПАКЛІКАЛА СЭРЦА» (5 стр.) рассказывается о пребывании в Минске туристской группы «Вестника», которую возглавлял Иван Гилевский. В группе было одиннадцать туристов. Почти все они приехали в Белоруссию впервые, и каждый, как только ступил на родную землю, открыл для себя что-то неожиданное, необычное. Федор Каплун вынужден был в двадцатые годы уехать за границу. В Канаде трудился на шахтах. Богатства не нашёл, а здоровье потерял. А на Родине дети и внуки Федора выросли, получили образование и теперь трудятся в разных местах Советского Союза. Другой турист, Иван Григоров, родился в деревне Болота, что на Кобринщине. Название деревни говорит само за себя. В 20—30-е годы многие болотчане покидали эти гиблые места. В поисках лучшей доли некоторые из них оказались в Канаде. Среди них был и Иван. Теперь же родственники Григорова пишут, что на месте бывлых болот колосится хлеба.

С большим успехом проходят всегда за рубежом гастроли белорусских театров и творческих коллективов. Еще в 1955 году выступления театра имени Янки Купалы в Польской Народной Республике содействовали укреплению дружбы между двумя братскими народами. Традиционными стали поездки в Люблин Брестского театра имени Ленинского комсомола и Гродненского драматического театра в Белосток. Ансамбль танца БССР под управлением А. Опанасенко выступал в странах Европы, Африки, Америки. Во время Дней белорусской культуры во Франции с большим успехом прошли гастроли солистов Белорусского театра оперы и балета. Почти ни один международный конгресс, фестиваль или конкурс не обходится без участия деятелей белорусского театрального искусства («ПРЫ ПЕРАПОЎНЕННЫХ ЗАЛАХ», 6 стр.).

ДНИ РАДОСТИ

Вот уже почти месяц отдыхают в пионерском лагере под Минском дети земляков из Англии, Бельгии и Федеративной Республики Германии. Дни, проведенные в «Лесной сказке», принесли им много радости и удовольствия. Ребята загорели, поправились, у них теперь много друзей среди белорусских пионеров.

Каждый день заполнен до предела, никто здесь не жалуется на скуку. В жаркие дни ребята отправляются в лес, на речку или автобусом едут до ближайшего пляжа на Минском море. Шахи, шахматы, футбол, волейбол, бильярд, пинг-понг — трудно перечислить все игры, в которые играют дети в лагере.

Здесь много песен и музыки. Вместе с нашими пионерами гости подготовили большой концерт для родителей. Они пели «Катюшу», «Солнечный круг», «Гимн демократической молодежи», исполняли белорусские народные танцы. Несколько раз в лагерь приезжали знатные люди республики. Совсем недавно в «Лесной сказке» побывал прославленный

партизан Герой Советского Союза Роман Мачульский. Он рассказал детям о трудных годах Великой Отечественной войны, о том, как белорусский народ защищал свою Родину от гитлеровских захватчиков.

О трагедии белорусов и их беспримерном мужестве во время второй мировой войны ребята узнали, побывав в музее в Минске. Эта война унесла миллионы человеческих жизней, обездолила и осиротила сотни тысяч людей, лишила их матерей и отцов Родины. Может быть, здесь, слушая рассказ экскурсовода, рассматривая экспонаты, дети поняли, как много пришлось пережить их родным и близким, тому народу, на земле которого они находятся.

В Минске дети за это время побывали не один раз. Дважды они ходили в театр — на заключительный концерт республиканского смотра детской художественной самодеятельности и на оперетту И. Кальмана «Сильва» в постановке Киевского театра оперетты.

Ребята были очарованы игрой артистов, их костюмами,

им очень понравился наш оперный театр.

В Белорусском товариществе по культурным связям с соотечественниками за рубежом для них, как для взрослых туристов, был устроен прием. О республике, ее истории и ее настоящем рассказал ребятам заместитель редактора газеты «Голас Радзімы» В. Мацкевич. «Нам много раз приходилось защищать свою Родину, но врагов здесь всегда встречали гневное небо, гневное солнце, гневные люди, — сказал он. — По летописи Минску более девяти веков, но в городе трудно найти дом старше 25 лет. Теперь Белорусскую республику знают на всех континентах, потому что ее танки, тракторы, машины охотно покупают де-

сятки стран, потому что ее талантливым артистам аплодировали в лучших театрах и концертных залах мира».

Белорусский писатель редактор газеты «Голас Радзімы» Л. Прокша подарил детям свою книжку с автографом — «Мальчик в больших башмаках». Потом ребятам показали три фильма — «Зимний дуб», «Белорусскую сюиту» и документальную картину о сегодняшнем дне республики «По Белоруссии».

Много хорошего сказали нам дети. Они поделились своими впечатлениями об отдыхе в «Лесной сказке», о поездках по городу Минску.

«Большое вам спасибо за все, что вы для нас сделали, — сказала Соня Балицкая. — Отдых наш чудесный. Нам очень весело и хорошо в лагере. Дети здесь добрые. Они всегда делают все, о чем их просишь. Мы все довольны, что приехали сюда».

«Вообще я хочу сказать, что люди здесь очень приветливые, — говорит Стив Хоккинс. — Мальчики хорошо играют в футбол. Мне это нравится».

14 июля у Коли Янковского был день рождения. В Товариществе его поздравили, пожелали ему успехов в учебе, здоровья, счастья и подарили несколько сувениров. В лагере мальчика тоже поздравили и ребята, и вожатые, и воспитатели. Коля получил много подарков и был счастлив. Он говорил, что свое двенадцатилетие запомнит навсегда. Такого хорошего дня рождения у него еще не было.

Вот так проходили в пионерском лагере дни. А вечером было тоже весело. Несколько раз в неделю детям показывали кино. Когда кино не было, на площадке возле столовой устраивали танцы. Мальчики и девочки кружились в вальсе и отплясывали «Летку-еньку», пели песни и придумывали смешные и веселые игры. Расходиться всегда не хотелось. И даже после отбоя тишина в лагере наступала не сразу.

Д. ЧЕРКАСОВА.

На снимках: сверху — дети у танка-памятника, который первым ворвался в Минск в июле 1944 года. Внизу — в Музее Великой Отечественной войны; Л. Прокша дает автограф Стиву Хоккинсу.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ДАРАГІЯ ГОСЦІ З РАДЗІМЫ

22 чэрвеня ў г. Брэдфардзе Славянскае таварыства прыма- ла прадстаўнікоў ад гарадоў-па- брацімаў. Мы мелі гонар вітаць дарогіх гасцей з Адэсы, Запа- рожжа і з нашай беларускай сталіцы — Мінска.

За бяседным сталом — сяб- ры Славянскага таварыства і нашы госці. Ад імя гаспадароў я прывітаў прадстаўнікоў Са- вецкага Саюза ў нашым ася- роддзі.

А. Лябаў, намеснік старшын і гарсавета г. Запарожжа, Л. Прокша, рэдактар газеты «Голас Радзімы», В. Цімашэнка, інжынер, С. Блінкова, выкладчыца англійскай мовы з Мінска, гаварылі аб тым, што ім пры- емна было даведацца, як суай- чыннікі ў Англіі стварылі тавары- ства, мэта якога — падтрым- ліваць культурныя і сяброўскія сувязі з Айчынай. Святлана Блінкова гаварыла на сваёй роднай мове і па-англійску, за што ёй з радасцю апладзіравалі нашы жонкі-англічанкі, а так- сама за тое, што такая маладая дзяўчына, а ўжо выкладчыца інстытута.

Пасля афіцыйнай часткі на- шага вечара-спаткання гаспада- ры і госці паднялі бакалы за Радзіму і за дружбу народаў. Таставалі і выдатнай «Белавеж- скаяй», якую прывезлі госці з Мінска. Затым калектыў сама- дзейнасці Славянскага тавары- ства выканаў беларускія, укра- раінскія і рускія песні і танцы. Потым танцавалі і спявалі ўсе разам. Кіраўнік групы нашых гасцей сардэчна падзякаваў за прыём і адзначыў як добраю з'яву тое, што нашы суайчын- нікі за межамі Радзімы трыма- юцца разам і не дэляцца на нацыянальныя групкі. Жывуць у дружнай сям'і так, як гэта робіцца на нашай вялікай Ра- дзіме.

Вечар прайшоў з поспехам. Мы тут, на чужыне, рады кожнаму чалавеку, які прыехаў з СССР.

М. РАЙЦАУ.

Англія.

ГАБРАЎСКІЯ ШКОЛЬНІКІ Ў МІНСКУ

Сорак школьнікаў з балгарскага горада Габрава запрошаны на адпачынак у лагерь «Алімпія» пад Магілёвам. Беларускія сябры арганізавалі для гасцей паездку ў Мінск. У нашым горадзе замежныя піянеры наведалі Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, зрабілі экскурсію да мемарыяльнага комплексу «Хатынь», у Астрашыцкі Гарадок і да Кургана славы на 21-м кіламетры Маскоўскай шашы.

АТЭСТАТ СЯМЁНА БАСІКА

Да нас у рэдакцыю Сямён Басік зайшоў, каб параціць па некаторых асабістых справах, з-за якіх ён, уласна кажучы, і прыехаў на некалькі дзён у Мінск з Белаазёрска. Адказаўшы на яго пытанні, мы, у сваю чаргу, папрасілі Сямёна Васільевіча раскажаць аб сваім жыцці, таму што многіх нашых землякоў цікавіць, як склаўся лёс рээмігрантаў на Радзіме.

— Не ведаю, пра што і раскажаць, — сказаў ён і паціснуў плячыма. — Жыву, як усе, жыццё маё звычайнае.

Так, жыццё яго звычайнае, і ўсё ж, на наш погляд, варта аб ім раскажаць чытачам.

У 1960 годзе восемнаццацігадовым юнаком прыехаў Сямён Басік з Аргенціны на Беларускае Палессе — радзіму сваіх бацькоў. Тады ён меў толькі пяць класаў адукацыі. Уладкаваўшыся на працу, паступіў у ввечэрнюю школу. У хуткім часе, як і ўсе грамадзяне Савецкай краіны гэтага ўзросту, быў прызваны ў армію і там, акрамя авалодання вайскавой спецыяльнасцю, меў магчымасць працягваць вучобу.

І вось цяпер адна з яго спраў у Мінску, аб якіх мы гаварылі вышэй, — даведацца аб умовах прыёму ў Беларускае політэхнічнае інстытут. Сямён Васільевіч вымае з кішэнкі новенькі атэстат сталасці — пасведчанне аб заканчэнні поўнай сярэдняй школы.

— Які факультэт вас цікавіць?

— Зразумела, энергетычны. Цеплавая электра-цэнтралі — мая спецыяльнасць. Я ж працую на Бяро-заўскай электрастанцыі.

Сямён Васільевіч — слесар па рамонту абсталявання. Зарабляе ў сярэднім рублёў 140 у месяц, жыве з жонкай і сястрой у трохпакаёвай дзяржаўнай кватэры (бацькі пабудавалі свой дом і пераехалі ў вёску Бронная Гара). Па службовых камандзіроўках і ў час водпуску Сямён Басік пабываў ужо ў Арменіі і Дан-басе, на Балтыйскім і Чорным марях, аб'ездзіў мно-гія куткі Беларусі.

— І што мяне ўсюды прыемна здзіўляе, — гаворыць ён, — гэта сяброўскія, добразычлівыя адносіны людзей адзін да аднаго. У Аргенціне, памятаю, мясцовыя жыхары непрыязна ставіліся да эмігрантаў, якія прыехалі, каб адабраць у іх работу, у нямецкіх калоніях панаваў дух нянавісці да славян. У Савец-

кім жа Саюзе, размаўляючы з чалавекам, наогул не думаеш аб тым, якой ён нацыянальнасці.

— Што здалося вам найбольш цікавым з першых дзён вашага жыцця на радзіме бацькоў?

— Па праўдзе сказаць, першае, што мяне здзіўляла тут, — усміхаецца Сямён Васільевіч, — гэта папяросьці. Я ніколі не бачыў іх дасюль, у Амерыцы кураць толькі цыгарэты. А калі гаварыць сур'ёзна, здзіўляла многае. Напрыклад, кватэрная плата, якая цяжкім бярэмам кладзецца на плечы працоўных Аргенціны, а тут складае 4—6 працэнтаў заробку. Прыемна было адчуваць роўны, спакойны настрой людзей, лёс якіх не залежыць ад падзення ці павышэння курсу акцыяў якой-небудзь кампаніі. Прычым гэта ўпэўненасць у заўтрашнім дні гарантуецца не толькі пастаяннай работай, але і ўсёй сістэмай сацыяльнага забеспячэння. Адрозніваюцца ў вочы дэмакратычныя, разумныя адносіны рабочых з адміністрацыяй. Ну, і, нарэшце, просты шлях у навуку — было б жаданне, а дзяржава і кіраўніцтва прадпрыемства робяць літаральна ўсё, каб кожны чалавек атрымаў як мага больш ведаў.

Першы крок на гэтым шляху ўжо зрабіў і Сямён Басік.

С. КЛІМКОВІЧ.

У ДАРОГУ ПАКЛІКАЛА СЭРЦА

ПАСЛЯ столькіх год, пражытых удалечыні ад родных мясцін, прагнуцца аднойчы ранаіцай у беларускай гасцініцы і адчуць, што ты дома, сярод сваіх, — ужо сама па сабе падзея хвалюючая. Магдалена і Іван Тарвікі адзначылі ў Мінску яшчэ і сямейную ўрачыстасць: якраз споўнілася дваццаць пяць год іх сумеснага жыцця. Спачатку хацелі захаваць усё ў таямніцы, але не ўдалося. Пра сярэбрае вяселле Тарвікаў даведзіліся ў групе. Вечарам спадарожнікі Магдалены і Івана паднеслі ім кветкі і ўсе дружна ўзялі чаркі за здароўе влюбленаў урачыстасці.

А на другі вечар, на прыёме, які наладзіла Беларускае таварыства, першы тост ад імя тых, хто сустракаў і суправаджаў суайчыннікаў у Мінску, таксама быў адрасаваны юбілярам. Вось тады Магдалена Тарвік устала і сказала вельмі проста, але шчырыя словы: «Як адзначыць вам за такую ўвагу і цёплую? Для мяне і для Івана было б найвялікшым шчасцем бачыць вас усіх за нашым сталом у Канадзе. Прыязджайце да нас у Ванкувер — будзеце самымі жаданымі гасцямі. Як добра было б, калі б у свеце людзей не падзялілі межы!»

Праз некалькі дзён Тарвікі паехалі ў Брэст: нагледзеліся на сталіцу, час бліжэй да Шарашова падавацца. Там іх радзіма, туды ім карцела хутчэй завітаць.

У КОЖНАГА з тых, хто прыехаў у турысцкай групе «Вестніка», ёсць сваё Шарашова. У адных на Брэстчыне ці пад Слуцкам, у другіх на Валыні. Іван і Кацярына Грыгарукі не былі на Радзіме сорак год. Але калі пачалі афармляць усе дакументы для паездкі і пайшлі да ўрача, той паслухаў Івана, паслухаў ды развёў рукамі: «Сэрца не вельмі надзейнае, не раў бы выбірацца ў такое далёкае падарожжа». Сэрца ж Івану гаварыла зусім іншае: каб на схіле год не ўбачыць свае Балоты, дык ці варта тады жыць!

Вёска, у якой Іван Грыгарук нарадзіўся, так і называецца — Балоты. І Кацярына, жонка яго, таксама з Балот, што на Кобрыншчыне. Надта ж ужо выразная назва. Не трэба ламаць галаву, каб здагадацца, адкуль яна паходзіць. І Харытон Грыгарук, бацька Івана, і ўсе яго суседзі жылі на гэтым балоце. Людзі пракліналі багну і свой прапашчы лёс і шукалі ратунку ў іншых краях. Больш палавіны жыхароў Балот у 20—30-я гады навыехалі за мяжу — у Аргенціну, Злучаныя Штаты Амерыкі, Канаду. Іван таксама не адзіны з сям'і падаўся ў далёкую дарогу. Спачатку адзін брат выехаў, у Злучаных Штатах затрымаўся; потым другі ў Аргенціне прытулак знайшоў. А што рабіць, калі ў Харытона Грыгарука было

ўсяго тры дзесяціны зямлі і шасцёра дзяцей?

— А цяпер, кажучы, у Балотах і балота таго не ўбачыш, — здзіўляецца Іван Грыгарук. — З Канады ўжо во сем чалавек нашых, балачан, пабывалі ў вёсцы. Дзівы расказваюць. Цяпер вось едем самі з жонкай паглядзець. Брат піша, што ў вёсцы школа ёсць. Гэта ў нашых Балотах, дзе людзі век школы не зналі! Я сам толькі адзін аддзел скончыў. Мала таго, тэатры з вялікіх гарадоў прыязджаюць, прадстаўленні паказваюць.

Іван — чалавек свойскі, гаваркі. Расказвае, што ў Балоты паедзе з жонкай пасля туру, а цяпер хоча шырока на свет наш паглядзець, каб было пра што, вярнуўшыся ў Канаду, расказаць.

— Брат мой і сёстры дзяцей павывучалі, — зноў вяртаецца Іван да таго, што яму блізка. — Усе хаты выбудавалі, жывуць, як пань.

Потым журботная ўсешка прабягае па яго твары:

— А я вось фермерам у Канадзе быў, а кута свайго на старасці год не маю.

Што праўда, то праўда. Быў Іван Грыгарук фермерам у Саскачэвані. Сваімі рукамі лес карчаваў. Уставаў у тры гадзіны ночы і клаўся ў ложка апоўначы. Потым на месцы лесу пшаніца шумела. 160 акраў зямлі меў Іван Грыгарук, а багацця так і не нажыў. Толькі нядаўна, нарэшце, разлічыўся з банкам і стаў поўным гаспадаром, гэта значыць ён мог цяпер, калі ўжо не пытаючыся, прадаць тую зямлю, што сваёй працай урадліваў зрабіць. І прадаў, тры гады назад. Прадаў таму, што сіл не было ўжо яе апрацоўваць, ды, можна сказаць, і не аплочвалася.

— Цяпер у Эдмантон перабраўся, — гаворыць Іван Грыгарук. — Прыватную кватэру арэндуем. Нічога, нам, старым, ці многа патрэбна...

Іван цікавіўся ўсім, што паказвалі: і як робяць у Мінску гадзіннікі, і чые дзеці маюць права адпачываць у піянерскім лагеры, і як будзеца Мінск. Але па-сапраўдному душу адвёў, калі трапіў у калгас. Гасцей з Канады вазілі ў Клецкі раён. У калгасе «Памяць Глыча» ім паказалі і фермы буйной рагатай жывёлы, і палі, і тэхніку. У заключэнне — запрацілі на абед.

— От я ўжо паглядзеў на ўсё, — задаволена расказваў Іван. — Пшаніца цудоўная, каровы сытыя, усюды пародак.

Радаваліся сэрцы Івана і Кацярыны за сваіх землякоў, за тое, што ў іх справы ідуць добра, ладам. Але цяжка і балюча было Грыгарукам, калі яны чулі званы Хатыні. Маўклівыя і панурывы хадзілі яны ад коміна да коміна, чытаючы прозвішчы спаленых у агні. Потым Кацярына не прыкметна ўзяла жменьку зямлі і схавала ў хусцінку.

— Завязём з сабою ў Канаду, — растлумачыла мужу. — Такую зямлю ля самага сэрца трымаць трэба і вечна памятаць аб ёй.

У ГРУПЕ «Вестніка», якую ўзначальваў Іван Плёўскі і якая гасціла ў Беларусі ў сярэдзіне ліпеня, было адзінаццаць турыстаў. Амаль усе прыехалі ў Беларусь упершыню. І кожны, як толькі ступіў на родную зямлю, адкрыў для сябе нешта нечаканае, незвычайнае. Адам Райко, слесар з Таронта, амаль не памятае сваю вёску пад Баранавічамі — шасць год было хлапчуку, калі ён разам з бацькамі выехаў у Канаду. У Мінску для Адама была прыемнай нечаканасцю сустрэча з плямёніцай Ірай Райко. Сёлета ў чэрвені Іра скончыла Мінскае музычнае вучылішча і цяпер трымае ўступныя экзамены ў кансерваторыю.

Фёдар Каплун, пенсіянер з Віндзара, з пільнаў ведаў,

што яго дзеці добра жывуць на Валыні. Але калі сустрэлі яго ў Ленінградскім порце сын і дачка, не верыў вачам сваім. Фёдар збег у Канаду, бо іначай яго жыццё бы са свету памешчык. Жонка з дзецьмі засталася ў вёсцы. Думаў, пройдзе ліха і зноў вернецца ў родны кут. А стала зусім інакш. За апошнія сродкі прыехаў Фёдар Каплун роднай зямлі пакланіцца, маці сваю (а ёй 113 год) пабачыць. Дзеці без яго выраслі, знайшлі сабе месца ў жыцці. Вядома, Фёдар данамагаў сям'і, чым мог, пасыліў разпораз прысылаў. Але ён разумее, што не на яго пасылкі змог сын выпэйшую адукацыю атрымаць, стаць дырэктарам школы. Дачка Фёдара таксама жыве замужна. Вывучыла сваю дачку, унучку Фёдара. Та я ўніверсітэт скончыла. Сустрэліся дзеці з бацькам у Ленінградзе, гавораць да яго па-украінску, на роднай мове. А Фёдар і кажа: — Дзеткі мае, я ж па-

украінску амаль не разумею. У мае часы на Валыні украінскіх школ не было.

Ужо каму не пашанцавала, дык гэта Фёдару Пусікевічу: проста з поезда яго знялі і паклалі ў бальніцу — прастудаўся моцна Фёдар. Так і праляжаў усе шэсць дзён, пакуль група знаходзілася ў Мінску. У апошні дзень выпісалі Пусікевіча з бальніцы, казалі: «Будзьце здаровы!»

— А колькі я за гэта навен заплаціць? — са страхам спытаў Фёдар.

— У нас плаціць не трэба, — з усмешкай адказалі ўрачы. — Шчаслівай дарогі. І не хварэйце больш.

У аэрапорце, калі група адлятала ў Кіеў, сабралася шмат сваякоў нашых суайчыннікаў. Яны шчыра жадалі сваім братам, сёстрам, дзядзькам прыемнага падарожжа і сардэчна запрашалі: «Прыязджайце хутчэй зноў!»

В. МАЦКЕВІЧ.

Група «Вестніка» на прыёме ў Беларускае таварыстве.

Вінюнікі непрадбачанай урачыстасці Магдалена і Іван ТАРВІКІ.

Цікава, як робяць такія прыгожыя маленькія гадзіннікі!

Суайчыннікі з Канады на свяшчэннай зямлі Хатыні.

Фота В. АНДРОНАВА.

ВЫВУЧАЮЦЬ РУСКУЮ МОВУ

У Маскве 22—28 жніўня адбудзецца Міжнародная канферэнцыя выкладчыкаў рускай мовы і літаратуры. У ёй прыме ўдзел большасць членаў Міжнароднай асацыяцыі выкладчыкаў рускай мовы і літаратуры, арганізаванай два гады назад у Парыжы. Шырока будуць прадстаўлены русісты з краін Еўропы і Усходу. Істотны ўклад у гэту важную канферэнцыю ўносяць савецкія педагогі.

● Паспяхова выконваецца пагадненне па абмену выкладчыкамі і стажорамі паміж савецкімі і аўстралійскімі ўніверсітэтамі. За апошнія гады ў нас пабывалі вядомыя прадстаўнікі аўстралійскай культуры рэктар Канберскага ўніверсітэта Л. Хакслі, прарэктар таго ж ўніверсітэта Р. Хоунен з жонкай, прафесар гісторыі Менінг Кларк, прафесар філасофіі Марта Рада. У аўстралійцаў гасціў прафесар Маскоўскага ўніверсітэта В. Куляшоў. Ён прачытаў цыкл лекцый аб Пушкіну, Гоголю, Белінскім, Талстым, Чэхаў і аб сучаснай савецкай паэзіі. Лекцыі запісваліся на магнітафон і будуць служыць для студэнтаў вучэбным дапаможнікам.

● У Італіі кафедры рускай мовы існуюць пры ўніверсітэтах Рыма, Неапаля, Фларэнцыі, Турына, Падзі і іншых гарадоў. Курсы па вывучэнні рускай юрыдычнай тэрміналогіі створаны пры інстытуце ўсходніх моў у Неапалі. Акрамя таго, некаторыя прыватныя ўніверсітэты — Міланскі ўніверсітэт «Баконі», Міланскі інстытут Сярэдняга і Блізкага Усходу, а таксама рад школ перакладчыкаў уключылі ў вучэбныя праграмы рускую мову.

● За стварэнне курсаў рускай мовы ў чатырох гарадах Бельгіі — Бруселі, Льежы, Шарлеруа і Монсе — выказаўся міністр нацыянальнай адукацыі Бельгіі А. Дзюбоа. Курсы мяркуюцца стварыць пры навучальных установах пачынаючы з трэцяга года навучання. Пра гэта паведамляе газета «Дэрыньер Эр».

● Па колькасці вывучаемых моў (восемдзесят) і колькасці студэнтаў (чатыры тысячы) Школа жывых усходніх моў у Парыжы займае першае месца сярод аналагічных навучальных устаноў. Больш паловы студэнтаў — на рускім аддзяленні.

● У гарадах, размешчаных па берагах Японскага мора, асабліва ў тых месцах, куды заходзяць савецкія судны, рускую мову выкладаюць у сярэдніх школах. Вывучаюць яе таксама больш чым у 50 дзяржаўных, муніцыпальных і прыватных ўніверсітэтах і інстытутах Японіі.

Міхайла Аляксандравіч ГРАМЫКА.

СВЕТЛЫ СЛЕД НА ЗЯМЛІ

Цёплым ліпеньскім ранкам прынёс мне паштальён тэлеграму. У ёй было ўсяго чатыры словы: «Сёння памёр Міхайла Аляксандравіч». Пра смерць цудоўнага чалавека, паэта, драматурга, вучонага, майго колішняга настаўніка ў Мінскім педагагічным тэхнікуме паведамляла жонка нябожчыка Лідзія Іванаўна Грамыка.

Зусім нядаўна ў кароценькім лісьце пытаў мяне Міхайла Аляксандравіч пра літаратурныя справы ў Беларусі. Выразны і ўпэўнены почырк даваў надзею, што пісьменнік збярэцца яшчэ наведзець Мінск, сустрэцца тут са старымі сябрамі. І раптам такая кароценькая і балючая тэлеграма. Ніяк не верыцца, што не стала гэтага белаародага, з сакаліным святлом у вачах чалавека.

Праз некалькі гадзін на лайнеры ТУ-124 лячу ў Маскву. Мне даручана сказаць над труною нябожчыка развітальнае слова ад пісьменнікаў Беларусі.

Вось і Хімікі. Летась, гэтакай парою, я быў у пісьменніка ў гасцях. Тут, у Хіміках, раскаваў ён мне пра сваю працу і жыццё, пра далёкую вёску Чорнае на Палесці, дзе ён нарадзіўся, паблізу якой у 1930 годзе працаваў геолагам. Расказы пра кручы над Дняпром, пра хараставае азёр і лясоў

так зачаравалі мяне, што я неўзабаве з'ездзіў у вёску Чорнае. У школьным краязнаўчым музеі пазнаёміўся з цікавымі матэрыяламі пра Міхайлу Грамыку, парадаваўся, што надзеі пісьменніка і вучонага здзейсніліся: у яго родным Рэчыцкім раёне знойдзена нафта і іншыя карысныя выкапні.

І вось у тым жа пакоі, дзе мы размаўлялі з Міхайлам Аляксандравічам, дзе яшчэ ляжаць на сталы нязгорнутыя рукапісы, схіляю галаву над яго труною.

На Хімкаўскія могілкі прыйшлі сказаць апошняе бывай сваякі і знаёмыя, пісьменнікі і вучоныя. Не стала паміж нас чалавека, які прайшоў вялікі і нялёгкай шлях, які пакінуў значны след у літаратуры і навучы. Міхайла Аляксандравіч Грамыка быў аўтарам пазычаных зборнікаў «Плынь», «Дзве паэмы», «Выбранае», п'ес «Над Нёманам», «Скарынін сын з Полацка», «Калі тэрасы», «Змітрок з Высокай Буды», «Віно бушуе», падручнікаў «Пачатковая геаграфія» і «Мінералогія».

Пад маладзенькай ліпкай насыпана магіла пісьменніка. Спі спакойна, дарагі настаўнік! Хай табе сніцца твая Радзіма і твой народ, для якога ты шмат зрабіў, для якога нястомна працаваў.

С. ШУШКЕВІЧ.

Разам з вялікай групай дзячоў літаратуры і мастацтва ПНР — удзельнікаў месячніка польскай культуры ў СССР — у Мінск прыехаў Цэнтральны мастацкі ансамбль Войска Польскага. За 25 гадоў існавання ён даў больш васьмі з паловай тысяч канцэртаў, на якіх прысутнічала больш за 10 мільёнаў слухачоў. Ансамбль неаднаразова быў на гастролях ва ўсіх сацыялістычных краінах і ў Францыі. НА ЗДЫМКУ: выступленне ансамбля Войска Польскага ў Мінску. Фота В. ДУБІНКІ.

ПРЫ ПЕРАПОЎНЕННЫХ ЗАЛАХ

На шырокі міжнародны шлях выйшла беларускае тэатральнае мастацтва, з вялікім поспехам праходзяць за мяжой гастролі тэатраў і творчых калектываў БССР.

Хвалючай і радаснай падзеяй у жыцці тэатра імя Янкі Купалы былі першыя гастролі ў Польскай Народнай Рэспубліцы ў 1955 годзе. Свае гастролі ў Варшаве тэатр адкрыў спектаклем «Канстанцін Заслонаў». Гэта быў надзвычай хвалюючы дзень для ўсяго калектыву. Як прымуць варшаўскія глядачы першы спектакль? І вось адкрылася заслона. З кожнай сцэнай глядачы ўсё больш і больш уключаліся ў падзеі спектакля, рэагавалі на асобныя рэплікі, гарача апладзіравалі. Устанавіўся поўны кантакт глядачоў з артыстамі. Пасля спектакля публіка доўга не разыходзілася, выклікала акцёраў, дзякавала за іх цудоўнае майстэрства.

«Канстанцін Заслонаў», які прайшоў з выключным поспехам, вызначыў далейшы лёс гастролей. Цікаваць да тэатра ўзрасталі з кожным днём. Выдатныя майстры нашай сцэны Б. Платонаў, Г. Глебаў, Л. Ржэцкая, Ул. Уладзімірскі, П. Малчанаў, Л. Рахленка, З. Стома, І. Ждановіч, В. Галіна, В. Пола палюбіліся варшаўскім глядачам.

«Мы бачылі акцёраў высокага класа, — пісала газета «Пішэглэнд культуральны», — акцёраў, якія не толькі выхаваны ў рэалістычнай савецкай школе, але і з'яўляюцца яе вартымі прадстаўнікамі. Ржэцкая, Глебаў, Платонаў, Ул. Уладзімірскі — гэта акцёры, якіх можна параўнаць з Пашэннай, Ільінінскім альбо іншымі выканаўцамі «Даходнага месца» ў пастаноўцы маскоўскага Малага тэатра».

Гастролі тэатра Янкі Купалы ў братаў Польшчы спрыялі ўмацаванню сардэчнай дружбы паміж двума суседнімі народамі, далейшаму ўзаемнаму ўзбагачэнню іх культур.

Традыцыйнымі сталі гастролі Брэсцкага тэатра імя Ленінскага камсамола ў Любліне і Гродзенскага драматычнага тэатра ў Беластоку. Амаль кожны год выязджаюць гэтыя калектывы са сваімі творчымі візітамі ў братаў Польшчы, а польскія тэатры — Беластоцкі і Люблінскі — у беларускія гарады.

Ул. СТЭЛЬМАХ, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, намеснік старшыні прэзідыума Беларускага тэатральнага аб'яднання.

«Брэсцкая крэпасць» заканчваўся не толькі бурнымі апладысманамі, а своеасаблівымі мітынгамі дружбы, прысвечанымі неўміручым героям Брэсцкай крэпасці, якія загінулі ў барацьбе з фашызмам, за сваю, мір і шчасце на зямлі.

Цяжка назваць горад у Польскай Народнай Рэспубліцы, дзе б не выступалі нашы творчыя калектывы — прафесійныя і самадзейныя, дзе б не адбываліся канцэрты, прысвечаныя дружбе нашых братніх народаў.

З поспехам эстафету беларускага харэаграфічнага мастацтва нясе па краінах Еўропы, Афрыкі, Амерыкі малады таленавіты калектыў — ансамбль танца Беларускай ССР пад кіраўніцтвам А. Апанасенкі.

Яшчэ і сёння ўдзельнікі Дзён беларускай культуры ў Францыі ўспамінаюць цёплы і сардэчны прыём глядачоў Парыжа, Ліёна, Вілербана.

У кнізе «Гарганцюа і Пантагруэль» Франсуа Рабле раскавае аб тым, як у старажытны Рым прыехаў армянскі цар Тырыдат, якому рымскі імператар прапанаваў выбраць у падарунак тое, што яму больш за ўсё спадабалася ў вечным горадзе. Госць адмовіўся ад усіх каштоўнасцей і папрасіў у падарунак толькі аднаго акцёра, якога ён бачыў у тэатры. Не разумеючы яго мовы, царразумеў усе.

Беларускае мастацтва глыбока кранала сэрцы французцаў. Вялікім поспехам карысталіся салісты Беларускага тэатра оперы і балета Т. Шымко, З. Бабій, І. Сарокін, Ю. Давыдаў, І. Савельева, Л. Данілюк, саліст філармоніі цымбаліст А. Астранецкі. Вельмі спадабаліся ім народныя песні ў выкананні хору пад кіраўніцтвам Г. Цітовіча. Аб поспехах Дзён культуры Беларусі ў Францыі, якія праходзілі ў шчырай сардэчнай атмасферы, пісалі амаль усе французскія газеты.

А хіба можна забыць выступленне беларускіх майстроў сцэны на Сусветнай выстаўцы ў Манрэалі? Паводле агульнага прызнання, нацыянальныя дні СССР на ЭКСПО-67 паказалі небывалы росквіт культуры і мастацтва савецкіх народаў, у тым ліку і беларускага народа.

— Прыемна было чуць высокія ацэнкі нашых выступленняў, — гаворыць народ-

ная артыстка СССР Т. Ніжнікава, — мы адчувалі выключную ўвагу да нашых канцэртаў, цікаваць і прыхільнасць канадцаў да нашай краіны. Канцэрты заўсёды праходзілі пры перапоўненых залах.

Амаль ні адзін сусветны кангрэс, фестываль ці конкурс не праходзіць без удзелу беларускіх дзеячоў сцэны. Напрыклад, на сусветным конкурсе вакалістаў у Сафіі народная артыстка СССР Л. Александровская з'яўлялася намеснікам старшыні журы. На гэтым конкурсе малады саліст Беларускага опернага тэатра Аскольд Сухін быў узнагароджан спецыяльным прызам.

Мне, як дырэктару Беларускага тэатра юнага глядача і члену Міжнароднага інстытута АСІТЭЖ, давялося ўдзельнічаць у сусветным фестывалі маладзёжных і дзіцячых тэатраў, які праходзіў у Берліне. У складзе нашай дэлегацыі былі драматургі, рэжысёры, акцёры, мастакі, тэатразнаўцы Масквы і Ленінграда, а таксама братніх рэспублік.

Яшчэ не паспеў спыніцца цяжкім, як мы пачулі знаёмую і дарагія нашаму сэрцу словы: «Добро пожаловать!» Іх скандзіравалі артысты, рэжысёры, мастакі берлінскіх тэатраў.

«Тэатр — лепшы сродак для сувязей паміж народамі, для раскрыцця і разумення іх шчырых пачуццяў, — пісаў К. Станіслаўскі. — Калі б гэтыя пачуцці часцей раскрывалі, колькі б разоў народы паціскалі адзін аднаму рукі... замест таго, каб наводзіць адзін на аднаго гарматы». Гэтыя словы выдатнага дзеяча рускай і савецкай сцэны, стваральніка МХАТа, з'яўляліся як бы дэвізам Берлінскага фестывалю.

Не так даўно вярнулася з міжнароднага фестывалю музыкі, які праходзіў у Парыжы, кандыдат мастацтвазнаўства А. Ладзігіна. У сусветнай канферэнцыі тэатраў у Будапешце прымаў удзел галоўны рэжысёр Беларускага ЦЮГа Б. Ганага, у Чэхаславакіі на кангрэсе лячальных тэатраў прысутнічаў галоўны мастак тэатра лялек БССР Л. Быкаў. Прадстаўнікі Беларускага тэатральнага аб'яднання выедуць таксама на фестываль тэатраў у Югаславію, Фінляндыю, Польскую Народную Рэспубліку.

На сусветных фестывалях, канферэнцыях, выстаўках мы працягваем руку ўсім дзеячам сцэны, прысвяціўшы сваю працу высякароднай барацьбе за гуманізм і прагрэс, за мір і шчасце на зямлі, супраць войнаў, за дружбу і ўзаемаразуменне паміж народамі.

ЗАДАЧИ БОРЬБЫ ПРОТИВ ИМПЕРИАЛИЗМА НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ И ЕДИНСТВО ДЕЙСТВИЙ КОММУНИСТИЧЕСКИХ И РАБОЧИХ ПАРТИЙ, ВСЕХ АНТИИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКИХ СИЛ

(Продолжение. Начало в №№ 25—28)

В освобожденных странах развивается социальная дифференциация. Обостряется конфликт рабочего класса, крестьянства, других демократических сил, в том числе патристически настроенных слоев мелкой буржуазии, с империализмом и силами внутренней реакции, с теми элементами национальной буржуазии, которые все более склонны идти на сговор с империализмом.

В ряде молодых государств повысилась общественная роль и политическая активность рабочего класса. Возрастает значение интернациональных связей между молодым пролетариатом стран Азии и Африки и рабочим классом социалистических стран, капиталистических государств.

Большими революционными возможностями обладает трудовое крестьянство. Оно активно участвует в борьбе против империализма, за национальное освобождение народов, за укрепление независимости молодых государств. Коммунисты усиливают свою деятельность среди крестьянских масс, несут в них пролетарскую идеологию.

В большинстве независимых государств Азии и Африки центральными проблемами общественного развития, наряду с задачей упрочения и защиты политической независимости, суверенитета, стали преодоление экономической отсталости, создание независимой национальной экономики, включая собственную промышленность, повышение жизненного уровня народа. Решение этих проблем предполагает глубокое социально-экономическое преобразование, проведение демократических аграрных реформ в интересах трудового крестьянства и при его участии, уничтожение отживших феодальных и дофеодальных отношений, ликвидацию засилья иностранных монополий, радикальную демократизацию общественной и политической жизни, государственного аппарата, возрождение национальной культуры и развитие ее прогрессивных традиций, укрепление революционных партий и создание таких партий там, где их нет. Актуальные проблемы общественного развития этих государств ныне являются объектом не только острой борьбы между народами и неокOLONIZаторами, но и внутренних социальных столкновений. Важное значение для независимых государств Азии и Африки имеет установление отношений дружбы и действительного сотрудничества со странами социализма.

Под воздействием революционных условий нашего времени возникли своеобразные формы прогрессивного общественного развития освобожденных стран, возросла роль революционно-демократических сил. Некоторые молодые государства вступили на некапиталистический путь — путь, который обеспечивает возможность ликвидации отсталости, унаследованной от колониального прошлого, и создания условий для перехода к социалистическому развитию. Социалистическая ориентация в этих странах пробивает себе дорогу, преодолевая большие трудности и испытания. Эти государства ведут решительную борьбу

против империализма и неокOLONIZализма.

Страны, вставшие на капиталистический путь, не сумели разрешить ни одной из основных возникших перед ними проблем. Столкнувшись с растущим недовольством народа, внутренняя реакция в этих странах развертывается при поддержке империализма наступление против демократических свобод, в ряде случаев жестоко подавляет демократическое и патристическое движение масс. Она разжигает конфликты между национальными, этническими, религиозными, племенными и лингвистическими группами, ставя тем самым под угрозу независимость, обретенную этими странами.

Особую враждебность империализм проявляет в отношении стран с прогрессивными режимами. Железная столкновение эти страны с избранного ими пути, империалисты пытаются разложить их политические партии, подчинить своему влиянию просветительные и культурные учреждения, средства массовой информации, организуют там свою контрреволюционную агентуру и поддерживают реакционные элементы в государственном аппарате и вооруженных силах. Они стремятся использовать антикоммунистические предрассудки, чтобы сеять рознь среди патристов.

Путь решения задач национального развития и социального прогресса, действительного отпора проискам неокOLONIZализма — это активизация народных масс, повышение роли пролетариата, крестьянства, сплочение трудящейся молодежи, студенчества, интеллигенции, городских средних слоев, демократических армейских кругов, всех патристических прогрессивных сил. За такое сплочение выступают коммунистические и рабочие партии.

Коммунисты отстаивают свободу, национальную независимость и социалистическое будущее своих народов, они являются носителями идей научного социализма, передовыми борцами национально-освободительного движения, интересы социального прогресса народов недавно освобожденных стран требуют тесного сотрудничества между коммунистическими партиями и другими патристическими и передовыми силами. Враждебность к коммунизму, преследования коммунистов вредят борьбе за национальное и социальное освобождение народов.

Большинство стран Латинской Америки завоевало государственную независимость в начале прошлого века. В целом они прошли довольно длительный путь капиталистического развития, там сформировался, растет и крепнет в борьбе многочисленный городской и сельский пролетариат; практически во всех странах действуют коммунистические партии. Народы Латинской Америки борются с общим угнетателем и эксплуататором — империализмом США, который поставил весь континент в зависимое положение, считая его своим стратегическим тылом. Некоторые из этих народов еще ведут борьбу против колониального господства. Борьба за подлинный национальный суверенитет и экономическую независимость переплетается с острой классовой борьбой против капиталистической эксплуатации и прежде всего против иностранных и местных мо-

нополий и латифундистов. Во многих странах еще сохранились феодальные пережитки и имеется масса безземельных крестьян. Идет борьба за демократические требования и против тиранических диктатур, которые представляют собой весьма отрицательный фактор в историческом развитии континента.

Кубинская революция разорвала цепь империалистического гнета в Латинской Америке и привела к созданию первого социалистического государства на американском континенте, ознаменовав исторический поворот и открыв здесь новый этап революционного движения. В этом районе мира развиваются боевые демократические и антиимпериалистические движения, революционные процессы, которые откроют путь к социализму.

Пролетариат, коммунистические и рабочие партии играют все более важную роль в антиимпериалистическом движении Латинской Америки. Историческим преимуществом и гарантией дальнейшего развития этого движения является существование и деятельность рабочего класса. Борьба широких масс за свои экономические и политические требования, за свои революционные цели протекает в разных формах. Выступая против агрессивности империализма и внутренней реакции, народное движение в Латинской Америке продвигается вперед. В некоторых странах оно использует вооруженный путь. В ходе борьбы повышается способность рабочего класса, пробуждается сознание крестьянства, поднимаются сельские массы. Таким образом, закладываются основы рабоче-крестьянского союза.

В союзе с пролетариатом выступают широкие народные массы, студенты, передовая интеллигенция, многочисленные круги средних слоев городского населения. Приобретают все большую силу совместные действия и антиимпериалистическое единство против реакционных режимов. Подъем борьбы против эксплуатации и нищеты широких масс, против империалистического гнета приводит к тому, что на прогрессивные чаяния откликается и передовая часть религиозных кругов. Внутри вооруженных сил некоторых стран развиваются патристические и демократические тенденции.

Первостепенное значение для перспектив антиимпериалистической борьбы имеет укрепление союза между социалистической системой, рабочим и национально-освободительным движениями.

III.

Современная социально-политическая обстановка в мире позволяет поднять борьбу против империализма на новый уровень. Усилившись наступление на империализм, можно добиться решающего превосходства над ним, нанести поражение его политике агрессии и войны. Это настоятельно требует конкретных и практических мероприятий и действий на всех континентах, чтобы дать ясную перспективу демократическим и прогрессивным силам, всем, кто заинтересован в решении крупных проблем, волнующих человечество, проблем мира и безопасности народов.

Сознавая свою историческую ответственность, коммунистические и рабочие партии, представленные на Советании, обращаются ко всем коммунистам мира, ко

всем противникам империализма, ко всем, кто готов бороться за мир, свободу и прогресс, с предложением о единых действиях.

Первоочередная цель единства действий — всесторонняя поддержка героического вьетнамского народа. Советание призывает всех, кому дорого дело мира и национальной независимости, усилить борьбу за то, чтобы заставить американский империализм вывести войска интервентов из Вьетнама, прекратить вмешательство во внутренние дела этой страны и уважать право вьетнамского народа самостоятельно решать свои проблемы. Окончательная победа патристов Вьетнама имеет принципиальное значение для укрепления позиций народов в борьбе против империалистической политики диктата и произвола. Чтобы приблизить эту победу, нужны согласованные меры всех государств социалистической системы, совместные усилия всех коммунистических и рабочих партий, всех прогрессивных партий и массовых демократических организаций, а также всех свободных сил. Советание приветствует создание Временного революционного правительства Республики Южный Вьетнам. Оно рассматривает это как важный этап героической освободительной борьбы вьетнамского народа. Советание призывает к борьбе за обеспечение успеха парижских переговоров, который вполне возможен на основе 10 пунктов, предложенных Национальным фронтом освобождения Южного Вьетнама.

Оновным звеном единых действий антиимпериалистических сил по-прежнему остается борьба против военной опасности, опасности мировой термоядерной войны, которая продолжает угрожать народам массовым истреблением, борьба за мир во всем мире. Объединенными усилиями стран социализма, международного рабочего класса, национально-освободительного движения, всех миролюбивых государств, общественных организаций и массовых движений мировую войну можно предотвратить.

Защита мира неразрывно связана с борьбой за то, чтобы навязать империалистам мирное сосуществование государств с различным общественным строем, которое требует соблюдения принципов суверенитета, равноправия, территориальной неприкосновенности каждого государства, большого или малого, невмешательства во внутренние дела других стран, уважения права всех народов свободно избирать свой социально-экономический и политический строй, урегулирования нерешенных международных вопросов политическим путем, посредством переговоров.

Политика мирного сосуществования благоприятствует положительному решению экономических и социальных проблем развивающихся стран.

Политика мирного сосуществования не противоречит праву угнетенных народов использовать в борьбе за свое освобождение тот путь, который они сочтут необходимым — вооруженный или невооруженный, — и ни в коей мере не означает поддержки реакционных режимов. Столь же несомненно, что каждый народ имеет не-

оспоримое право на вооруженную защиту от посягательств империалистических агрессоров и на поддержку со стороны других народов в этом справедливом деле. Это — составная часть общей антиимпериалистической борьбы народов.

Политика мирного сосуществования препятствует попыткам империализма преодолеть свои внутренние противоречия на путях нагнетания международной напряженности и разжигания очагов военной опасности. Эта политика не означает ни сохранения социального и политического статуса кво, ни ослабления идеологической борьбы. Она способствует развитию классовой борьбы против империализма в национальном и всемирном масштабе. Неотъемлемым, непреложным правом и обязанностью трудящихся и их коммунистических партий в капиталистических странах является решительная классовая борьба за ликвидацию монополий и их власти, за утверждение подлинно демократического строя, за установление социалистической власти, каков бы ни был путь для достижения этой цели. Коммунисты всего мира солидарны с этими справедливыми битвами.

Массовые действия против империализма — одно из условий осуществления политики мирного сосуществования. Направленная против поджигателей войны, реакционеров, монополистов-фабрикантов оружия, такая политика отвечает общим интересам революционной борьбы против всех форм угнетения и эксплуатации, способствует укреплению дружбы между всеми народами, развитию плодотворного экономического, научно-технического и иного сотрудничества между странами с различным общественным строем в интересах социального прогресса.

Коммунисты считают своим долгом бороться против политики обострения международной напряженности, которую проводят империалистические круги, против любых попыток этих кругов вернуться к временам холодной войны. Они — за разрядку напряженности, что является одним из наиболее настоятельных и актуальных требований народов.

Для сохранения мира самое неотложное дело — предотвратить расползание ядерного оружия, привести в действие Договор о его нераспространении. Выступая за ратификацию Договора, коммунистические партии рассматривают его как звено в цепи мероприятий, призванных вести к ядерному разоружению, к уничтожению запасов ядерного оружия. Необходимо одновременно добиваться того, чтобы поставить вне закона ядерное оружие, прекратить его производство и все испытания.

Большое практическое значение для оздоровления международной атмосферы и укрепления доверия между государствами имело бы создание безъядерных зон в различных районах мира. Главные усилия необходимо направить на запрещение ядерного оружия. Ядерная энергия должна использоваться исключительно в мирных целях.

Необходимо усилить борьбу за эффективное запрещение бактериологического и химического оружия, которое использовалось в большом масштабе американскими войсками во Вьетнаме.

(Продолжение следует).

На братняй МЯЖЫ

На самай мяжы Беларусі і Украіны, на сорак кіламетраў ніжэй ад месца, дзе зліваюцца Сож і Дняпро, знаходзіцца славуці сваёй старажытнасцю гарадок Любеч.

У 882 годзе наўгародскі князь Алег на чале свайго войска рушыў у поход і ўзяў два гарады: Смаленск і Любеч. У 907 годзе, калі рускія войскі акружылі Канстанцінопаль, грэчаскі імператар згадзіўся выплочваць кантрыбуцыю. У ліку шасці рускіх гарадоў, што атрымлівалі візантыйскія грошы, быў і Любеч.

На працягу XI і XII стагоддзяў шмат якіх князю влі спрэчкі за права валодаць Любечам, таму што ён знаходзіўся на вельмі важным гандлёвым шляху на Дняпро.

Да нашага часу захаваліся старажытныя крэпасці Любеча. Многа легенд і паданняў захавалася ў старых жыхароў. Але чамусьці часцей за ўсё расказваецца легенда пра гетмана Мазею, пра яго скарб, нібы закапаны на Замкавай гары. У выніку нядаўніх раскопак устаноўлена, што ўмацаванне замка існавала ўжо ў IX стагоддзі. Сярод знаходак звяртае на сябе ўвагу прасціца для кудзелі XI стагоддзя з выразаным на ёй пачаткам азбукі. Відавочна, нейкая любячанка тых часоў вучылася пісьменнасці і, каб лепей ведаць літары, выражала іх на прасціцы.

Вялізныя ладковападобныя ўзгоркі спавіты дзікім вінаградом і сакавітай зелянінай шматлікіх паркаў і садоў. Дамы гарадка як быццам прылеплены да схілаў. З усіх бакоў Любеч ахутвае бясконцы лес, што цягнецца да самага Чарнігава. Тут можна напаткаць стары дуб аж на тры абхват і больш — равесніка, можа, нават Багдана Хмяльніцкага.

Асаблівае ўражанне пакідае «Страліца» — густы бярэзнік на высокай гары за Дняпром. Менавіта сюды з'езджаюцца ў святочныя дні беларускія і украінскія хлеббаробы. Абодва калгасы носяць імя Эрнста Тэльмана. Адзін знаходзіцца ў Брагінскім раёне Беларусі, а другі — у Рэпнінскім, на Украіне, за ракою. Здружыліся людзі гэтых калгасаў яшчэ ў гады сумеснай партызанскай барацьбы з фашыстамі. Яны згуртаваліся ў адзін атрад і свае боеспрыпасы хавалі якраз у «Страліцы», якая пасля вайны стала традыцыйным месцам сяброўскіх сустрэч, агульнага адпачынку, масавых гульняў, канцэртаў, святаў песні.

Зусім нядаўна народны артыст СССР лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Павел Малчану і аўтар гэтых радкоў атрымалі запрашэнне з Брагіна наведаць Любеч. «Страліцу», прыняць удзел у творчай

сустрэчы з артыстамі Брагінскага народнага тэатра і моладзю на фестывалі.

...Дзень удаўся на славу. Была субота. Бярэзнік ажыў ад юнацкіх галасоў. Людзі сцякаліся з усіх бакоў — на грузавіках, на матацыклах і веласіпехах, пехатою і на чоўнах праз рачны плёс. Грымнуў аркестр і закружыліся пары ў танцах. Лясок ажыў ад беларускіх, рускіх і украінскіх песень. Хораша было пасядзець за сталом — сюды прыбылі аўталаўкі-буфеты, напоўненыя напінкамі і закускамі.

Два грузавікі, пастаўленыя бартамі адзін да аднаго, замянілі эстрадную пляцоўку для канцэрта. Народу сабралася столькі, што, як кажуць, яблыку не было дзе ўпасці. Людзі жыва рэагавалі на кожны ўпадабаны нумар і не скупіліся на дружныя воплескі.

Было паказана тэатралізаванае дзеянне «Мінулае і сучаснае нашай вёскі» ў выкананні самадзейных артыстаў вёскі Ясені. На сцэне з'явіліся прасціцы-самапрадкі з кудзелямі, сохі, цапы, ткацкія станкі. На жанчынах — самаробныя андаракі, на мужчынах — світы і лапці. Калі рыхтавалі гэтыя своеасаблівыя спектаклі, дык усяляе аджыўшае прыладдзе пазнаходзілі на гарышчах у некаторых сівых бабулек. А васьмь лапцей так нідзе і не знайшлі. Мала таго. Ва ўсёй вёсцы не знайшлося чалавека, які мог бы іх сплесці. На шчасце, у суседняй вёсцы аказаўся дзядок, які ўзяўся за гэту працу. Але і ён, які сплёў іх некалі не адну сотню, да таго развучыўся, што не адразу даў рады, з чаго пачынаць.

У першым аддзяленні дзеяння былі выкананы даўнія беларускія песні, накітал «Ой, доля мая горкая»... У другім прагучалі сучасныя песні.

Тэматычны вечар «Вобраз Ул. І. Леніна ў беларускай літаратуры і мастацтве» адбыўся назаўтра ў Брагінскім доме культуры. З затоемым дыханнем слухалі прысутныя хвалюючыя расказы артыста Паўла Малчанава пра яго работу над вобразам вялікага правадыра працоўных.

Сваё выступленне выдатны артыст завяршыў выкананнем сцэн і маналогаў з п'ес М. Пагодзіна «Чалавек з ружжом» і «Крамлёўскія куранты». Далей на вечары прагучалі творы беларускіх пісьменнікаў, прысвечаныя Леніну. Выконваліся вершы Якуба Коласа, Янкі Купалы, Максіма Танка, Петруся Броўкі, Максіма Лужаніна, Рамана Сабаленкі, Генадзя Бураўкіна і інш.

Вечар закончыўся праглядом эпізодаў з кінафільмаў, у якіх П. Малчану выконваў ролю Ул. І. Леніна.

А. СЛЕСАРЭНКА.

БЕЛАРУСІСТЫКА НА СТАРОНКАХ „SLAVIA ORIENTALIS“

Шмат старонак аддае беларусістыцы часопіс «Slavia Orientalis» — орган Камітэта славяназнаўства Польскай акадэміі навук. Амаль у кожным нумары друкуюцца матэрыялы, звязаныя з Беларуссю. Толькі ў мінулым годзе тут было змешчана каля дзесяці артыкулаў, прысвечаных беларускай мове і літаратуры. Сярод іх — «Аб беларускіх дыялектных рысах заходняга пагранічча» Г. Арашонкавай і Ю. Мацкевіч, «Аб развіцці недысімільятыўнага акання ў беларускіх гаворках» Н. Вайтовіч, «Акцэнтацыя і камбінаторыка га-

лосных польскай гаворкі ў Палессі» В. Вяроніча.

У часопісе былі змешчаны рэцэнзіі Ф. Сяліцкага на маскоўскае выданне «Хронікі Быхаўца» (з прадмовай, каментарыямі і перакладам М. Улашчыка) і Э. Смолковай на «Беларускае мовазнаўства. Вібліяграфічны ўказальнік (1825—1965)».

У новым, першым нумары за гэты год, часопіс змяшчае артыкул Э. Смолковай «Лексічныя і словаўтваральныя асаблівасці беларускіх назваў Іржышча».

З. КЛЫШКА.

СТОГАДОВЫ ЮБІЛЕЙ КАЛГАСНІКА

На стогадовы юбілей Івана Гаўрылавіча Старажэнкі ў вёску Засценкі Магілёўскага раёна прыехалі госці з Магілёва, Гродна, Брэста, Адэсы, Клайпеды, Башкірыі і іншых месц. Пад акном дома ў садзе дзядулі накрыты вялікі святочны стол. Віноўнік урачыстасці бадзёры і вясельны, ён у цэнтры ўвагі.

Нарадзіўся Іван Гаўрылавіч Старажэнка ў вёсцы Жукава дзяпер Пашкаўскага сельсавета Магілёўскага раёна. Яго бацька Гаўрыла Барысавіч пятнаццаць гадоў службы салдатам у царскай арміі. А калі вярнуўся на радзіму, аказалася, што пасля рэвізіі сялянскіх зямель пры адмене прыгоннага права ў 1861 годзе ён застаўся беззямельным. Абшчына пашкадавала старога салдата і выдзеліла яму невялікі зямельны ўчастак пад дом і агарод.

Іван быў другім дзіцем. Яму пашанцавала: за працяглую службу бацькі ў салдатах Івану дазволілі вучыцца ў народным вучылішчы.

— Вучыліся ў Пальковічах, а экзамены хадзілі здаваць у Магілёў, — успамінае Старажэнка.

Пасля заканчэння чатырохкласнага народнага вучылішча царкоўны савет прызначыў 16-гадовага юнака настаўнікам. Настаўнічаў ён дзесяць гадоў у бліжэйшых вёсках Бушыякі, Купелы, Жукава.

Назбраўшы сям'яку грошай, Старажэнка купіў зямлю і гаспадарыў на ёй. Затым пяць гадоў працаваў на будаўніцтве Рыжска-Арлоўскай чыгункі.

Вяліка Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя адкрыла новую старонку ў жыцці жукаўскага селяніна. Ён быў першым старшынёй павятовага Савета, працаваў

старшынёй сельсавета, судзей, загадваў магазінам сельскага сельгаставарыства «Чырвоны араты».

Адным з першых у вёсцы Старажэнка ўступіў у калгас і на працягу раду год, у тым ліку ў першы год пасля вызвалення ад нямецка-фашысцкіх акупантаў, працаваў старшынёй калгаса.

А калі здароўе пачало здаваць, Іван Гаўрылавіч пакінуў пасаду старшыні і стаў калгасным садоўнікам. У 1954 годзе Старажэнка пайшоў на пенсію.

Пражыўшы вялікае жыццё, Іван Гаўрылавіч многа бацьку, памятае і ведае.

— Перажыў трох цароў, пяць войнаў, падзенне царскага самадзяржаўя, — расказвае Іван Гаўрылавіч, — і дажыў да светлага шчаслівага жыцця майго народа.

У Івана Гаўрылавіча дзесяць дзяцей — шэсць дачок і трое сыноў. У кожнага з іх ёсць сваё патомства.

Мы пацікавіліся, колькі ж у Івана Гаўрылавіча ўнукаў і праўнукаў.

— Прабавалі некалькі разоў лічыць, збіраліся, — гаворыць, усміхаючыся, Іван Гаўрылавіч.

У дзень святкавання яго стагоддзя, калі сабралася большасць родзічаў, падлік па нашай просьбе нарэшце быў зроблен. Вось яго вынікі: у І. Г. Старажэнкі дзесяць дзяцей, трыццаць чатыры ўнукі, пяцьдзсят праўнукаў і дванаццаць прапраўнукаў — усяго сто пяць чалавек.

Стогадовы юбілей селяніна зышаў за межы сямейнага свята. Гэта было свята вёскі Засценкі, усяго калгаса.

М. КАПЕЛЬЧЫК.

На здымку: дзед Івана вінуе прапраўнучка Ірачка. Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

Дыспетчар аэрапорта Люба МАСЮК, студэнт педінстытута Юрый АХМАТАУ і навучэнец аўтамеханічнага тэхнікума Міша ПРОХАРАУ мараць стаць лётчыкамі. Яны — навучэнцы Мінскага авіяцыйна-спартыўнага клуба.

ЗАМЕЖНЫ ГУМАР

У ВАРАЖЫТКІ

Варажытка кажа кліенту:

— Бачу закапаны скарб.

— Ведаю! Мая жонка ўвесь час пра яе толькі і гаворыць. Гэта яе першы муж.

ВЫБАР

Размаўляюць дзве сяброўкі.

— Разумееш, — кажа адна, — Артур нейкі дзівак. Я спыталася ў яго, што ён выбраў, мяне ці мільён золтых, дык ён адказаў, што ўзяў бы лепей мільён.

— Абсалютна разумна. Калі б ён меў мільён, меў бы і цябе.

ШТО БУДЗЕ

Муж пайшоў з жонкаю на апערэту. Жонка ўбачыла, што ён увесь час сочыць за прыгожаю прымадоннаю. У перапынку яна сказала:

— Так, прымадонна прыгожая, зграбная і маладая. Але я б хацела пабачыць, якой яна будзе праз 30 год?

— І сапраўды, каханая, яна будзе якраз такая, як ты.

ЦАНА

У прыёмнай зубнога доктара адзін пацыент пытае ў другога:

— Не ведаецце, колькі бярэ гэты доктар за вырыванне аднаго зуба?

— Па пяцьдзесят золтых за гадзіну.

НЕ УСПАМІНАЛА

Адзін мужчына гаворыць другому:

— Мая жонка мяне абсалютна не разумее. А твая?

— Не ведаю. Яна мне ніколі пра цябе не ўспамінала.

ДРУГАЯ МАГЧЫМАСЦЬ

У лонданскім Гайд-парку прамоўца звяртаецца да групы людзей.

— Чалавек, які мае сілу волі, — мудры. А чалавек, які не мае сілы волі...

— Жанаты! — выкрыкнуў нехта з натоўпу.

АДЗНАКА

У маленькім польскім гарадку дзве амерыканскія журналісткі аглядаюць выстаўку кніг. Іх увагу прыцягнула добрая аформленая кніга Гамэра «Адысея». Адна з турыстак зайважыла:

— Цікава, чаму яны так прапагандаюць гэту кніжку?

— Напэўна, гэта іх мясцовы аўтар, — адказала другая.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС:

МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77

ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31,

6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.